

Kostnadsindeksen for buss i kontraktsreguleringer

Generelle retningslinjer:

1. Definer hvilket beløp/pris som skal justeres

Det er viktig å gi en klar definisjon av produktet prisjusteringen skal gjelde, samt hvilken pris dette har i utgangspunktet. Det vil si hvilken pris som i fremtiden skal justeres, og hvilken periode denne prisen gjelder.

2. Valg av riktig indeks

Hva som er riktig indeks avhenger av formålet med prisjusteringen, og er opp til kontraktspartene å avgjøre. I noen tilfeller kan det være ønskelig å veie flere ulike indekser sammen for å komme fram til en endringsrate som skal brukes til prisjusteringen. I så fall må også de enkelte indeksenes vekter defineres i kontrakten.

De fleste indeksene (delindekser) er tilgjengelige på forskjellige aggregeringsnivå/ detaljeringsnivå. Det er derfor viktig å spesifisere hvilken av disse som skal brukes. Her er et eksempel på hvordan en prisindeks kan brytes ned i mer detaljerte grupper, basert på kostnadsindeksen for buss:

1. Den totale bussindeksen
 - 1.1. Delindeks for arbeidskraftkostnader (lønnsindeksen)
 - 1.2. Delindeks for drivstoff (drivstoffindeksen)
 - 1.3. Delindeks for kapital (kapitalindeksen)
 - 1.4. Delindeks for reparasjon og vedlikehold (reparasjons- og vedlikeholdsindeksen)
 - 1.5. Delindeks for administrasjon (administrasjonsindeks)

3. Identifiser den valgte indeksen

Det anbefales å identifisere den relevante indeksen i kontrakten ved hjelp av fullstendig serienavn eller seriekode, samt referere til en kilde (Statistikkbanken til SSB) hvor man kan finne indeksen igjen. Man bør også spesifisere om det skal brukes månedlige, kvartalsvise eller

årlige verdier på indeksen. Det bør ikke spesifiseres indeksverdier i kontrakten, kun navn på serien som skal brukes (se punkt 6).

4. Definer frekvensen til prisjusteringene

Det bør spesifiseres om prisjusteringer skal skje ved faste intervaller, for eksempel kvartalsvis, to ganger i året, årlig, eller ved kontraktens utløp, samt dato for justering eller andre betingelser for at prisjustering skal finne sted. Vær oppmerksom på at indeksene publiseres en viss tid etter utgangen av perioden prisene måles. Kostnadsindeksen for buss for 1. kvartal publiseres for eksempel i slutten av juni. Se på statistikkens hjemmeside for detaljer om dette.

5. Bestem prosedyre ved manglende data eller avbrutte serier

Dersom et produkt eller en næring mister sin aktualitet/relevans i markedet kan en indeks bli permanent avbrutt. Det er derfor viktig å bli enig om hvilken indeks som skal brukes for prisjustering av kontrakter i tilfelle indeksen blir permanent avbrutt. En vanlig løsning er å bruke en indeks som går ett aggregeringsnivå opp fra den opprinnelige brukte indeksen.

6. Unngå avsluttede serier

Ved kontraktsjustering, må kontraktspartene spesifisere basisperioden til indeksserien, det vil si perioden hvor indeksens verdi er satt lik 100. Statistisk sentralbyrå anbefaler å bruke den siste tilgjengelige versjonen av indeksen. Dagens indekser er ikke i alle tilfeller tilgjengelige med tidligere basisperioder etter at basisperioden blir endret. For eksempel er basisår for kostnadsindeksen for buss i dag 1. kvartal 2010 (1. kvartal 2010 = 100), mens KPI bruker 1998 (1998 = 100) som basisår. Tabeller og offisielle historiske data for hver indeksserie basert på dagens basisår er tilgjengelige i Statistikkbanken. Endring av basisperioden påvirker bare det absolutte nivået til en indeks, ikke den relative endringen i indeksserien over tid. Det absolutte nivået til indeksen har betydning bare i forhold til basisperioden, mens endringer i indeksen fra en periode til neste danner grunnlag for prisjustering. Dette er grunnen til at man ikke bør spesifisere en indeksverdi i kontrakten, men kun henvise til en bestemt indeksserie.

Eksempel på prisregulering der bare en indeks (totalindeksen) benyttes

Vi antar at i kontrakten som er inngått mellom en operatør (busselskap) og oppdragsgiver ligger følgende avtaler til grunn:

1. Årsgodtgjørelse på 10 millioner kroner. Operatør godtgjøres med en fast pris per kalenderår.
2. Kontraktbeløpet (godtgjørelsen) skal prisreguleres (prisjusteres) årlig og totalkostnadsindeksen for buss skal ligge til grunn for prisreguleringen.

3. Prisregulering finner sted i januar og totalkostnadsindeksen for buss for 3. kvartal skal benyttes. Ved prisregulering for januar 2014 benyttes prisendringen mellom 3. kvartal 2012 og 3. kvartal 2013.

Endringen i godtgjørelse som følge av kostnadsendringer i basisnæringen kan beregnes som følger:

$I_0 \rightarrow$ Totalindeks for buss i 3. kvartal 2012 = 109,7

$I_1 \rightarrow$ Totalindeks for buss i 3. kvartal 2013 = 113,6

Endring i kostnadsindeksen = $\left(\frac{I_1 - I_0}{I_0}\right) * 100\% \rightarrow \left(\frac{113,6 - 109,7}{109,7}\right) * 100\% \rightarrow 3,6\%$. Busskostnadene

økte med 3,6 prosent i perioden mellom 3. kvartal 2012 og 3. kvartal 2013.

- Endring i godtgjørelse blir derfor = 10 mill. kr. * 3,6 % \rightarrow 36 000 kr.
- Ny godtgjørelse etter prisjustering = 10 mill. kr. + 36 000 \rightarrow 1 036 000 kr.

Prisjustert godtgjørelse kan alternativt beregnes slik:

$[kontraktbel\ddot{o}p \text{ som skal prisjusteres}] * \left(\frac{I_1}{I_0}\right) = [10 \text{ mill. kr.}] * \left(\frac{113,6}{109,7}\right) \rightarrow 1\,036\,000 \text{ kr.}$

Eksempel på prisregulering der flere utvalgte delindekser benyttes

Vi tar utgangspunkt i eksemplet som er angitt i eksempel A ovenfor. Opprinnelig kontraktsbeløp er på 10 mill. kr. Kontrakten skal prisjusteres en gang i året i januar og indeksen for 3. kvartal skal ligge til grunn. Men istedenfor totalindeksen, er det valgt å benytte noen utvalgte delindekser, dvs. fire av de fem delindeksene:

1. Delindeks for arbeidskraftkostnader (lønnsindeksen)
2. Delindeks for drivstoff (drivstoffindeksen)
3. Delindeks for reparasjon og vedlikehold (reparasjons- og vedlikeholdsindeksen)
4. Delindeks for administrasjon (administrasjonsindeks)

I de tilfeller hvor gjennomsnittlig prisendring for utvalgte kostnadsgrupper skal benyttes, er framgangsmåten følgende:

Multipliser prisindeksene for hver kostnadsgruppe som skal inngå i beregningen med sin vektandel og adder resultatet. Kostnadsgruppene vektandel er lagt ved i tabell 1 under.

$$\text{Ny indeks} = \sum_i \left(\frac{w_i}{W} I_i \right)$$

I_i = Kostnadsgruppene som går i beregningen

w_i = Kostnadsgruppene vektandel

W = Summen av vektandeler for kostnadsgruppene som går i beregningen

Følgende tabell viser vektandelen for de fem kostnadsgruppene:

Regne eksempel:

Anta følgende verdier for hver av kostnadsgruppeindeksene:

Indeks for lønnskostnader i 3. kvartal 2012 (L_0) = 113

Indeks for drivstoffkostnader 3. kvartal 2012 (D_0) = 116,5

Indeks for reparasjon og vedlikeholdskostnader 3. kvartal 2012 (V_0) = 109,2

Indeks for administrasjonskostnader 3. kvartal 2012 (A_0) = 102,2

Oppgaven i dette eksemplet er å beregne ny kostnadsindeks for buss uten kapitalkostnader. Verdien på W blir i dette tilfelle: $(55,9+2,9+10,6+9,1) = 88,5$

Ny sammensatt indeks i 3. kvartal 2012 = $\left[\left(\frac{w_L}{W} L_0 \right) + \left(\frac{w_D}{W} D_0 \right) + \left(\frac{w_V}{W} V_0 \right) + \left(\frac{w_A}{W} A_0 \right) \right]$

→ $\left[\left(\frac{55,9}{88,5} * 113 \right) + \left(\frac{12,9}{88,5} * 116,5 \right) + \left(\frac{10,6}{88,5} * 109,2 \right) + \left(\frac{9,1}{88,5} * 102,9 \right) \right] = \underline{\underline{112,0}}$. Total indeksen for buss (ekskl. kapitalkostnader) i 3. kvartal 2012 blir 112,0

Etter samme prinsipp kan vi regne indeksverdien for 3. kvartal 2013 for de samme kostnadsgruppene:

Ny sammensatt indeks i 3. kvartal 2013 = $\left[\left(\frac{w_L}{W} L_1 \right) + \left(\frac{w_D}{W} D_1 \right) + \left(\frac{w_V}{W} V_1 \right) + \left(\frac{w_A}{W} A_1 \right) \right]$

Der L_1 , D_1 , V_1 og A_1 betegner indeksene for lønnskostnader, drivstoffkostnader, reparasjons- og vedlikeholdskostnader samt administrasjonskostnader i 3. kvartal 2013.

Total indeksen for buss (ekskl. kapitalkostnader) i 3. kvartal 2013 blir:

→ $\left[\left(\frac{55,9}{88,5} * 117,3 \right) + \left(\frac{12,9}{88,5} * 119,8 \right) + \left(\frac{10,6}{88,5} * 112,3 \right) + \left(\frac{9,1}{88,5} * 106,5 \right) \right] = \underline{\underline{116,0}}$.

Prisregulering med utvalgte delindekser som justeringsgrunnlag blir som følger:

$[kontraktbeløp \text{ som skal prisjustere}] * \left(\frac{I_1}{I_0} \right) = [10 \text{ mill. kr.}] * \left(\frac{116,0}{112,0} \right) \rightarrow \underline{\underline{1\ 035\ 000 \text{ kr.}}}$

Tabell 1. Kostnadsgruppenes vektandel

Vektandel, prosent					Total vekt (prosent)
Lønn	Drivstoff	Kapital	Reparasjon og vedlikehold	Administrasjon	
55,9	12,9	11,5	10,6	9,1	100,0